

ΑΠΟΘΗΚΗ

ΤΩΝ

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ.

ΔΕΚΕΜΒΡ. 1841.]

[ΑΡΙΘ. 60.]

Η ΠΟΛΙΣ ΜΟΣΧΑ.

Η ΜΟΣΧΑ, μητρόπολις τῆς Ῥωσικῆς αὐτοκρατορίας ἡ οὐσία ὁ Μέγας Πέτρος κατέστησε τὴν Πετρούπολιν ἔδραν τῆς κυβερνήσεως, παραβαθλομένη μὲν ἄλλας Εὐρωπαϊκὰς βασιλευόστας, εἶναι πόλις νεωτέρα. Ἐθεμελιώθη δὲ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸ 1147, ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Δουκὸς Γεωργίου Β', τοῦ ἐπονομασθέντος Μακρόχειρος. "Οδεν ἀπὸ τῆς θεμελιώσεως αὐτῆς παρῆλθον ἡδη ἐπτακόσια σχεδὸν ἔτη, καθ' ἀπόφερε μεγίστην βλάβην ἀπὸ εἰσδρομὰς καὶ πυρκαϊάς.

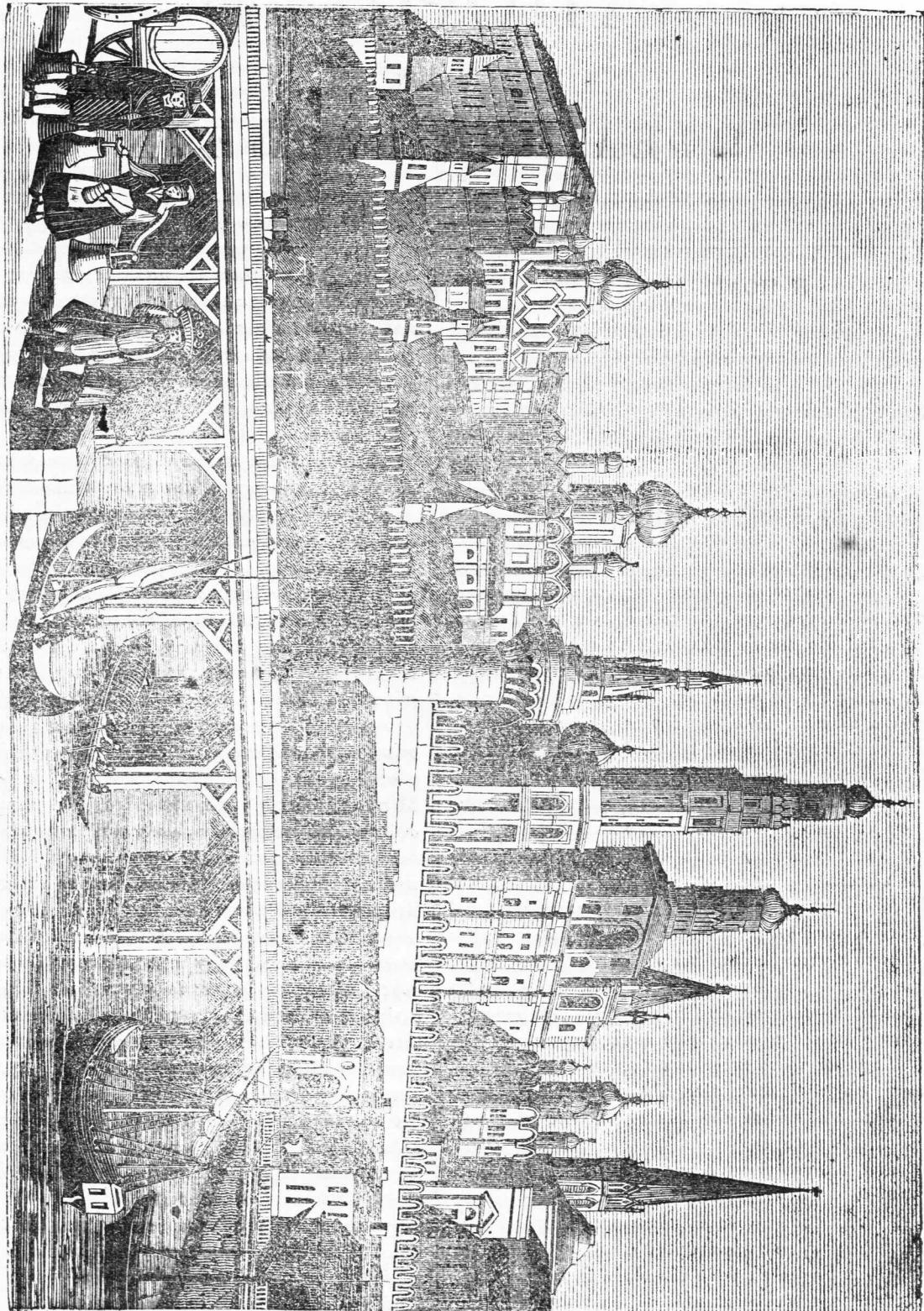
"Η Μόσχα κεῖται εἰς 55° 45' 45" βορείου πλάτους, καὶ 37° 33' ἀνατολικοῦ μῆκους, εἰς χωραν γόνυμον καὶ ἄκριστα καλλιεργημένην, ἐπὶ τῶν ὅχθῶν τοῦ ποταμοῦ Μόσχα καὶ δύο μικρῶν ῥύακων. Τὸ σχῆμα τῆς εἶναι εἰδος ἀτάκτων ῥομβοειδοῦς, ἢ δὲ αὐτῆς περιφέρεια λέγεται κοινῶς ὅτι ὅλιγον τι ὑπερβαίνει τὰ εἰκοσιπέντε Ἀγγλικὰ μίλια. Ἀλλ' εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην εὑρίσκονται 235 κηπάρια καὶ 1000 κῆποι, τινὲς μεγίστην ἔχοντες ἔκτασιν, καὶ ἄγροι τινὲς ἀπερίκλειστοι, χρησιμεύοντες εἰς περιδιαβάσεις, πανηγύρεις, καὶ ἀσκησιν τῶν στρατευμάτων. ὑπάρχουσι δὲ καὶ 235 λιμνία, εἰς τὰς ὅχθας τῶν ὅποιων εἶναι δημόσιοι περίπατοι καὶ ἀφαίτοι κῆποι.

"Η Μόσχα διαιρεῖται 1. Εἰς τὸ κεντρικὸν μέρος, περιέχον τὸ Κρεμλίνον. 2. Εἰς τὴν Κινικὴν πόλιν. 3. Εἰς τὴν περὶ τὸ κέντρον Λευκὴν πόλιν. Αἱ διαιρέσεις αὗται κείνται ἐπὶ τῆς βορείου ἢ κυρτῆς ὅχθης τοῦ ποταμοῦ Μόσχα, ὡς ἡμισέληνον. 4. Εἰς τὴν Γρίνην πόλιν, καλουμένην οὕτω διὰ τὰ περικύκλῳ αὐτῆς ἐν χώματος τείχη. Τὸ μέρος τοῦτο περικλείει τὰς πρὸς βορρᾶν τοῦ ποταμοῦ εἰρημένας διαιρέσεις, ἀλλ' ἔκτείνεται καὶ πρὸς νότον, ὥστε νὰ πληροῖ τὸν κύκλον. 5. Εἰς τὰ Προστεια, 35 τὸν ἀριθμόν.

"Η ἀπὸ μακρὰν θεωρία τῆς Μόσχας θαυμάζεται ὑπὸ πάντων. Οἱ πολυάριθμοι πύργοι, οἱ μὲν θόλους ἔχοντες ἢ κεχρυσωμένους ἢ πρασίνους βεβαμμένους, οἱ δὲ ἀνυψούμενοι ἐν σχήματι μιναρέδων, καὶ οἱ πολλοὶ κῆποι καὶ τὰ ὀνόδρα τὰ μετὰ τῶν οἰκων ἀναμεμιγμένα, καθιστῶσιν αὐτὴν Ἀσιατικὴν τὸ φαινόμενον. Εἰς πᾶσαν ἐκκλησίαν εὐρίσκονται διάφοροι πύργοι ἐκτὸς τοῦ καθωνοστασίου, ὥστε ὅλοι ὁμοῦ συμποσοῦνται εἰς 600· ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν θόλων ἐκάστου ὑπάρχει ἡμισέληνον, καὶ ἀνωθεν αὐτοῦ ὁ σταυρός. Μολονότι δὲ γενικῶς ὁμοιάζουν οἱ πύργοι οἵτοι κατὰ τὸ σχῆμα,

ἔχουν δημιουργίας διαφορὰς, αἵτινες εὐαρέστως πλήττουσι τὸν ὄφθαλμόν. "Απαντες εἶναι πέτρινοι, καὶ οἱ πλεῖστοι αὐτῶν τοποθετημένοι εἰς ἀνοικτὰ τετράγωνα, διὸ καὶ ἀπέφυγον τὴν πυρκαϊὰν τοῦ 1812. Ἐντεῦθεν ἡ πυρκαϊὰ ἐκείνη ὀλίγον ἢ καὶ οὐδὲν ἔφθειρε τὴν προτέραν ὅψιν τῆς Μόσχας, ἐπὶ ιδὴ μάλιστα καὶ τὸ μέρος τοῦ Κρεμλίνου, τὸ ἀναρρηγχθὲν ἐκ διαταγῆς τοῦ Ναπολέοντος, μετεκτίσθη κατὰ τὸ αὐτὸ σχέδιον. Αἱ ὄροφαι τῶν οἰκων συνίστανται ἀπὸ σιδηρᾶς πλάκας, βεβαμμένας μὲν βαθὺ πράσινον χρῶμα, ὥστε μακρόθεν ξάνθονται μεταξὺ τῶν ἀπὸ τοὺς κήπους ἀνυψουμένων δένδρων.

"Αλλὰ πρὶν εἴπωμεν ἄλλο τι περὶ τῆς σημερινῆς καταστάσεως τῆς Μόσχας, δὲν εἶναι πριτὸν νὰ ἀναδράμωμεν εἰς τὴν πυρκαϊὰν, διὸ ἡς τόσον μέγα μέρος αὐτῆς ἔξηφανίσθη κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ 1812. Ἄφοι πάμπολλα ἔρρεθησαν καὶ ἐγράφθησαν περὶ τῶν αὐτούργων τῆς φοβερᾶς ἐκείνης καταστροφῆς. ὁμολογεῖται σήμερον γενικῶς παρ' ἀπάντων, ὅτι ἐπενοήθη ὑπ' αὐτῶν τῶν Ῥώσων. "Ο Κόμης Ροστοφκίνος, διοικητὴς Μόσχας, ὅστις γενικῶς ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ αἴτιος αὐτῆς, οὐδέποτε μὲν τοιοῦτο τι ὡμολόγησε, καὶ μάλιστα ἐξέδωκε τὸ 1823 φυλλάδιον ἐπιγραφόμενον "Ἡ Ἀλήθεια περὶ τῆς πυρκαϊᾶς τῆς Μόσχας," εἰς τὸ ὄποιον θετικῶς βεβαιόνει ὅτι δὲν εἴχεν εἰς αὐτὴν οὐδεμίαν μετοχήν. "Αλλὰ πρέπει νὰ ἐνθυμῷμεθα ὅτι διττῶς ὡρέλησε τὴν Ῥωσίαν ἡ καταστροφὴ τῆς πόλεως ἀποστερήσασα τοὺς Γάλλους τῶν μεγίστων πόρων, ὅσους ἦθελον εύρειν ἔκει, καὶ ἀναφλέξασα τὰ πάθη τοῦ λαοῦ κατ' αὐτῶν, οἵτινες παριστάνοντο ὡς οἱ τὴν ἀγίαν πόλιν καταστρέψαντες. Διάφοροι συγγραφεῖς Ῥῶσσοι ὡμολόγησαν ἔκτοτε ἐν μέρει, ὅτι αἴτιοι τῆς πυρκαϊᾶς ἦσαν οἱ ἴδιοι τῶν συμπατριῶταί των. Οἱ Γάλλοι ὁμογνωμόνων τὴν ἀποδίδουν εἰς αὐτούς· καὶ τῶντι μυστικολεύεται τις νὰ ἐνοήσῃ διατί νὰ καταστρέψωσιν οἱ Γάλλοι τὴν πόλιν, τούλαχιστον πρὶν διαρπάσωσιν αὐτήν. "Ως δὲ πρὸς τὴν ἔκτασιν τῆς καταστροφῆς, φαίνεται ὅτι ἡ Μόσχα περιεῖχε σχεδὸν 10,000 τῶν λεγομένων ἀριθμῶν ἢ αὐλῶν, ἐξ ὧν ἐκάστη συνίστατο ἀπὸ ἕνα κυριώτερον οἴκουν καὶ δύο ἢ πλειότερους παραχειμένους. "Ἐκ τῶν αὐλῶν τούτων περίπου 7000 κατεστράφησαν. Λέγουσί τινες ὅτι ἀπὸ 2600 πετρίνους οἰκους μόνον 525 διεσώθησαν, ἀπὸ δὲ 6000 ξυλίνους οἰκους μόνον 1797 ἀφέθησαν. " "Αναρίθμητα παλάτια," λέγει ὁ Δόκτωρ Λυάλλ, "σωροὶ μεγαλοπρεπῶν οἰκοδομῶν, καὶ χιλιά-

δες οίκων, ἔργαστηρίων, καὶ ἀποθηκῶν, ὅπου περιεί-
χοντο τὰ πλούτη καὶ αἱ τρυφαὶ τοῦ κόσμου, καὶ τὰ
ὑπομονήματα τῆς ἐπιστήμης, τῆς φιλολογίας, καὶ τῆς
φιλοκυκλίας, ἀπαντα κατεστράφησαν. 'Ολόκληρος ἡ

ἐκ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ πολέμου φθορὰ εἰς τὴν πόλιν καὶ
τὴν διοίκησιν τῆς Μόσχας ἐλογαριάσθη ὡς 321 ἑκα-
τομμύρια ρουβλίων. Ἡ κυβέρνησις διώρισεν ἐπιτροπὴν
ἀποζημιώσεως, ἀλλὰ διάφοροι πλούσιοι δὲν ἐπαρχούσια.

σαν ἔκθεσίν τινα τῶν ζημιῶν των. Πέντε Κομήτων ἡ ἀναλωθεῖσα περιουσία ἐλογαρίσθη ὡς ἀξίζουσα πέντε ἑκατομμύρια ρουβλίων· ἐνὸς τούτων ἡ βιβλιοθήκη μόνη ἐπιμάτιο ὡς ἐν ἑκατομμύριον. Ἀλλὰ μολονότι καὶ ἡ ζημία ἡτον ἀπειρος, καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς προκύφασα κακοπάθεια δεινοτάτη, ἡ μνήμη δύμως αὐτῶν βαθμηδὸν ἔξαλείφεται, ἐνῶ οἱ Ῥώσοι βλέπουσι τὴν σεβασμίαν πόλιν τῶν μὲ αὐξάνουσαν καλλονήν ἀνεγειρομένην ἀπὸ τὰ ἔρειπια τῆς.” Ἀδύνατον ἡθελεν εἰσθαι ἐνταῦθα ν' ἀκολουθήσωμεν τὴν ἀπὸ τοῦ 1815 ταχεῖαν πρόοδον τοῦ ἀνακαινισμοῦ καὶ τῆς βελτιώσ··ως, ἥτις τοσοῦτον μετέβαλε τὸ φαινόμενον τῆς Μόσχας. “Τὸ παράδοξον μήγανα καὶ ἡ ἀντίθεσις μεγαλοπρεπῶν παλατίων καὶ ποταπῶν καλυβῶν, ἡ τοσάκις ὑπὸ ξένων παρατηρηθεῖσα, μολονότι ἀπαντᾶται ἀκόμη εἰς τινας τόπους, δὲν πλήττει πλέον τὸν ὄφθαλμὸν ὡς ἀρχήτερα· ἡ Μόσχα καθ' ἡμέραν ἔχει τὸν Ἀσιατικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα, καὶ λαμβάνει τὸ φαινόμενον τῶν μητροπόλεων τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης.”

Τὸ 1835 ἡ Μόσχα περιεῖχεν ὑπὲρ τὰς 10,000 οἰκιῶν, ἔξ ὧν ὑπὲρ τὰς 2000 ἦσαν πέτρινοι, ἐπτὰ μητροπολιτικὰς ἐκκλησίας, 21 μοναστήρια, 245 Ἀνατολικὰς, 2 Λατινικὰς, καὶ 5 Διαμαρτυρομένων ἐκκλησίας, ἔκτὸς 3 Ἀρμενικῶν παρεκκλησίων, καὶ ἐνὸς Τουρκικοῦ τζαμίου.

1. ΤΟ ΚΡΕΜΑΙΝΟΝ.— Τὸ Κρεμλίνον, τὸ ὅποῖον κατὰ πρῶτον ἔκτισθη ἀπὸ πέτρων τὸ 1367, εἶναι μοναδικώτατον, ὡραῖον, καὶ μεγαλοπρεπὲς ἀντικείμενον. Τείχη περικυκλοῦσιν αὐτὸν 12 ἔως 16 ποδῶν τὸ πάχος, καὶ 28 ἔως 50 ποδῶν τὸ ὑψός. Τὰ ἀνάκτορα περιέχουσι τὸ ἀρχαῖον παλάτιον τῶν αὐτοκρατόρων, πρὸ δύο μόλις ἐτῶν ἐπισκευασθὲν, χρυσωθὲν ἐντὸς καὶ ἔκτὸς, καὶ κοσμηθὲν μ' ἔπιπλα ὅσον τὸ δύνατὸν κατὰ τὴν παλαιὰν συνήθειαν· καὶ τὸ νέον μέγιστον παλάτιον, τὸ ὅποῖον ἤρχισε νὰ κτίζεται τὸ 1839 ἀπέναντι τοῦ ἀρχαίου, εἰς τρόπον ὡστε καὶ νὰ συγκροτῇ μέρος αὐτοῦ. Ἡ μητροπολιτικὴ ἐκκλησία τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, οἰκοδομηθεῖσα τὸ 1326, λογίζεται ἡ λαμπροτάτη τῶν ἐν Μόσχᾳ. Εἶναι δὲ μικρὰ μὲν παραβαλλομένη πρὸς ἄλλας τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ ἐκκλησίας εἰς ἄλλας χώρας, ἀλλὰ τὸ ἐνδότερον ἔχει παράδοξον δαψίλειαν καὶ λαμπρότητα καλλωπισμοῦ. Ἐκτὸς πολυάριθμων ζωγραφιῶν, αἴτινες παριστάνουσι τὰ τοῦ βίου τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, ὑπάρχουσιν ἐπὶ τῶν τοίχων 249 εἰκόνες καθ' ὃν τὸ μῆκος, καὶ 2066 κατὰ τὸ ἡμίσυο μῆκος ἢ καὶ μόνον κεφαλοί, ἀγγέλων, ἀποστόλων, ἀγίων, μαρτύρων, κυριάρχων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, καὶ πατριαρχῶν. Πάμπολλα σεβασμιώτατα λείφαντα σώζονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν ταῦτην. Οἱ Ῥώσοι κυρίαρχοι στέφονται καὶ χρόνται ἐνταῦθα. Ἡ μητροπολιτικὴ ἐκκλησία τοῦ Ταξ. Μιχαήλ περιέχει τοὺς τάφους τῶν Ῥώσων κυριάρχων,—τῶν μεγάλων Δουκῶν καὶ αὐτοκρατόρων,—ἀφοῦ ἡ Μόσχα ἔγινεν ἡ πρωτεύουσα μέχρι τῆς ἀποβιώσεως τοῦ Μεγάλου Πέτρου, καὶ παρὰ τοὺς

πολλῶν ἀρρένων μελῶν τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας, (αἱ γυναικεῖς θάπτονται ἀλλαχοῦ), καὶ τὸν Πέτρου τοῦ Δευτέρου. Η μητροπολιτικὴ ἐκκλησία τοῦ Εὐαγγελισμοῦ εἶναι μικροτέρα τῆς προηγουμένης, ἀλλὰ κτισμένη μὲ πλειοτέρων φιλοκαλίαν· οὖσα δὲ λαμπρότατα κεκοσμημένη, ἀποτελεῖ εὐάρεστον καὶ μεγαλοπρεπὲς ἀντικείμενον, πτέρυγα τρόπον τινὰ τοῦ παλατίου συνιστῶσα. Η τῆς Μεταμορφώσεως εἶναι ἀπλούστατον καὶ τετράγωνον οἰκοδόμημα, θεμελιωθεῖσα τὸ 1328, καὶ μετοικοδομηθεῖσα τὸ 1527. “Ολαι ὅμοι αἱ εἰς τὸ Κρεμλίνον ἐκκλησίαι εἰναι 32.

“Ἄξιον προσοχῆς, μετὰ τὰς ἐκκλησίας, εἶναι τὸ κωδωνοστάσιον Ἰβανοβσκαῦ, διὰ τὸ μέγεθος, τὴν εὐπρέπειαν, καὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς αὐτοῦ φαινόμενον. Ὅτε οἱ Γάλλοι ἐκυρίευσαν τὴν Μόσχαν τὸ 1812, ἀνέρρηξαν δόλον τὸ κωδωνοστάσιον τοῦτο διὰ τῆς πυρίτιδος, καὶ κατεκρήμνισαν αὐτὸν πλήν τοῦ πύργου τοῦ καλουμένου Ἰβάν Βελικού, διστις ἐσχίσθη ἀπὸ τῆς κορυφῆς μέχρι τοῦ βάθους, καὶ ἄλλως ἐβλάβη. Τὸν ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ σταύρὸν, τὸν ὅποῖον μεγάλως ἐσέβοντο οἱ Ῥώσοι, ἔκαμεν ὁ Ναπολέων νὰ καταβιβάσωσι, σκοπεύων νὰ θέσῃ αὐτὸν ὡς τρόπαιον ἐπὶ μιᾶς τῶν ἐν Παρισίοις ἐκκλησιῶν, ἀλλ' ἀφέθη ὅπισα εἰς τὴν ὁπισθοδόρησιν. Τὸ κωδωνοστάσιον ἀνεκτίσθη ἐξ ὀλοκλήρου σχεδὸν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὡς ἀρχήτερα, ἀλλὰ τώρα εἶναι περικαλλέστερον καὶ λαμπρότερον. Εἶναι δὲ 269 $\frac{1}{2}$ πόδαις ὑψηλὸν ἀπὸ τὴν βάσιν μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ σταυροῦ, διστις εἶναι 18 ποδῶν 8 δακτύλων. Ἐκτὸς πολλῶν ἄλλων κωδώνων, εύρισκεται εἰς τὸ κωδωνοστάσιον τοῦτο καὶ ὁ περιβόητος κώδων ὁ λεγόμενος μέγιστος ἀφ' ὅλους τοὺς ὑπάρχοντας. Ἐχύθη τὸ 1736, ἀλλ' ἐπεισ κατὰ συνέπειαν πυρκαϊᾶς τὸ 1737, καὶ εἶναι καταβιβυθισμένος εἰς τὴν γῆν ἀπὸ τὸ ἴδιον του βάρος. Ἐρρέθη δὲτι ζυγίζει 480,000 Ἀγγλικῶν λίτρων, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφὴν ζυγίζει πούδια Ῥώσικα 10,000, ἢ Ἀγγλικὰ λίτρας 360,000, τουτέστι περίπου 130,-900 ὄκαδας. Τὸ Κρεμλίνον περιέχει ὡσαύτως τὸ αὐτοκρατορικὸν μουσεῖον, τὴν ὄπλοθήκην, τὸ Πατριαρχεῖον, ἐν σημαντικὸν ἀνδρῶν μοναστήριον, καὶ ἄλλο γυναικῶν, εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ὅποιου εἶναι τεθαυμέναι πολλαὶ Δουκῶν καὶ αὐτοκρατόρων σύζυγοι. Τὴν σήμερον περιέχει τὰ στέμματα, τὰ σκῆπτρα, τοὺς θρόνους, τὰ παράσημα, καὶ τὰ ποτήρια τῶν μεγάλων Δουκῶν καὶ αὐτοκρατόρων, πολύτιμα καὶ διὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ καλλιτεχνίαν, καὶ διὰ τοὺς κοσμοῦντας αὐτὰ τιμαλφεῖς λίθους.

2. Η ΚΙΝΙΚΗ ΠΟΛΙΣ, (Κιταΐ Γορόδο), περικυκλωμένη ὑπὸ δωδεκαπύργου καὶ πενταπύλου τείχους, εἶναι κυρίως ἡ πόλις. Αἱ οἰκίαι, πέτριναι ἢ πλίνθιναι ὡς ἐπιτοπλεῖστον, εἰναι κτισμέναι ἡ μία πλησίον τῆς ἀλληλης, παρὰ τὸν συνήθη τρόπον. Η διαιρέσις αὐτη θεωρεῖται ὡς τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου τῆς Μόσχας, καὶ περιέχει τὰς ἀγορὰς, τὰς ἀποθήκας, καὶ τὰ πλουσιώτερα ἐργαστήρια. Ἐκ τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων

τὰ μᾶλλον ἀξιοσημείωτα είναι 1. Ἡ μητροπολιτικὴ ἐκκλησία Ποντιακοῦ, ἡτις σύγκειται ἀπὸ εἰκοσι χωριστὰ ἐκκλησίδια, ὡστε διαιριδῖς τελοῦνται ἐν αὐτῇ εἰκοσι λειτουργίαι· καὶ 2. Τὸ τυπογραφεῖον τῆς Ἱεράς συνόδου, περικαλλέστατον κτίσμα, ἐν ᾧ περιέχονται τριάκοντα πιεστήρια πρὸς τύπωσιν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων εἰς τὴν Σλαυονικὴν διάλεκτον, καὶ βιβλία εἰς τὸ Ἑλληνικὸν, Δατινικὸν, Γαλλικὸν, καὶ Γερμανικὸν, διὰ τὰ πνευματικὰ σχολεῖα τὰ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῆς συνόδου. Ἡ Κινικὴ πόλις περιέχει καὶ τὸ λαμπρὸν μνημεῖον τὸ ἀνεγερθὲν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου πρὸς τιμὴν τοῦ Μενίλην καὶ τοῦ Πογαρσκῆτος, οἵτινες ἀπῆλλαξαν τὴν χώραν ἀπὸ ἄρπαγας καὶ ἔνους ἔχθροὺς κατὰ τὸ διάστημα τῆς δεκάτης ἑβδόμης ἑκατονταετορίδος, θέσαντες ἐπὶ τοῦ Θρόνου τὸν Μιχαὴλ Ψωμανὸφ, τὸν πρῶτον χυρίαρχον τῆς βασιλευούσης οἰκογενείας. Τὸ μνημεῖον τοῦτο συνίσταται ἀπὸ τοὺς κολοσσαίους ὄρειχαλκίνους ἀνδριάντας τῶν δύο ἥρων, δεκατεσσάρων ποδῶν τὸῦ ὑψοῦ, ἐπὶ στυλοβάτου ἀπὸ κοκκωτὸν μονόλιθον ἐρυθροῦ χρώματος, μὲ ἀνάγλυφα κεκοσμημένουν.

3. Η ΛΕΥΚΗ ΠΟΛΙΣ. (Βελοῦ Γορδό), ἡ τρίτη μεγάλη διαιρέσις, περιέχει, ἐκτὸς πολλῶν ὡραίων παλατίων ἀνηκόντων εἰς τοὺς εὐγενεῖς, καὶ τινας ἀξιολόγους οἰκοδομάς, οἷον τὸ πανεπιστήμιον, τὴν ἱατροχειρουργικὴν ἀκαδημίαν, τὸ βρεφοτροφεῖον, τὸ ταχυδρομεῖον, τὸ διοικητήριον, τὸ ἀσκητήριον, τὴν λέσχην τῶν εὐγενῶν, τρεῖς μονὰς καλογήρων, τρεῖς καλογραῶν, καὶ πολυαρίθμους ἐκκλησίας. Τὸ διοικητήριον κεῖται εἰς ὡραίαν ὑψηλὴν τοποθεσίαν, καὶ εἶναι ἡγεμονικὸν οἰκοδόμημα τρίστεγον, ἐκτὸς τῆς βάσεως, κατ' ἀπλοῦν ὕψος ἀρχιτεκτονικῆς. Ἡ ἐσωτερικὴ διάταξις, τὸ μέγεθος καὶ ἡ κομφότης τῶν θαλάμων, ὡς καὶ τὰ πλούσια ἐπιπλα καὶ κοσμήματα, ἀνταποκρίνονται μὲ τὴν ἐξωτερικὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς οἰκοδομῆς. Τὸ πανεπιστήμιον ὑπέφερε δεινὰς ζημιάς τὸ 1812. ἡ ὡραία βιβλιοθήκη αὐτοῦ καὶ αἱ βαρύτυποι παντὸς εἰδοῦς συλλογαὶ ἔγιναν παρανάλωμα τῶν φλοιογῶν· ἔκτοτε καὶ τὸ οἰκοδόμημα ἐπεσκευάσθη, καὶ πολλὰ τῶν πυρποληθέντων ἐβάλθησαν εἰς τὸν τόπον. Τὸ ἀσκητήριον, παμμέγεθες κτίσμα, οἰκοδομήθη τὸ 1817. Εἰς τὴν Ρωσίαν, διὰ τὸ δριμύτατον φύχος τοῦ χειμῶνος, καὶ τὴν ἰσχυρὸν πολλάκις καῦσιν τοῦ Θέρους, εἶναι κάποτε ἀδύνατον νὰ γυμνάζωνται εἰς τὸ ὑπαίθρον τὰ στρατεύματα· διὸν ἡ ἀπόλυτος ἀνάγκη τοιούτων οἰκοδομῶν· καὶ ἡ κυβέρνησις κατὰ συνέπειαν ἔκτισε τοιάτις εἰς ἀμφοτέρας τὰς πρωτευούσας καὶ εἰς τινας τῶν λοιπῶν κυριατέρων πόλεων. Ἡ ἐν Μόσχᾳ εἶναι ἡ μεγίστη· ἔχει δύο πρόσωπα διόλου ὅμοια, καὶ δύο ἄκρα ἀπαράλλακτα. Τὸ μῆκος ἐκάστου προσώπου εἶναι 560 ποδῶν, καὶ τὸ πλάτος ἐκάστου ἄκρου 168 ποδῶν· τὸ ὑψός εἶναι 43 ποδῶν. Ἐκαστον πρόσωπον ἔχει 32 καὶ ἐκαστον ἄκρον 8 ἀπλοῦς Ἰωνικοὺς κίονας, μὲ ὡραῖα καμαρωτὰ παράθυρα ἐν τῷ μεταξῷ. Εἰς τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ἐμποροῦν συγχρόνως νὰ γυμνασθῶσι 2000 πεζοὶ καὶ 1000 ἵπποι. Τὸ βρεφοτροφεῖον, θεμελιω-

θὲν τὸ 1763, εἶναι τετράγωνον εύρυχωρότατον, μὲ τέσσαρας στέγας, πλὴν τῆς βάσεως, ἀπλούστατον ὅμως καὶ ἀκομφόν. Λέγεται δὲ ὅτι ἐπροξένησε μεγίστην ὁφέλειαν εἰς τὴν Μόσχαν, καταπαῦσαν τὰ ἐπικρατοῦντα πρότερον ἀπάνθρωπα ἐγκλήματα τῆς βρεφοχονίας καὶ ἐκθέσεως τῶν τέκνων. Τὸν Ἰανουάριον 1819 ἦσαν ὑπὸ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ βρεφοτροφείου 8780 νήπια, 7642 ἔξω αὐτοῦ, καὶ 1138 ἐντός· τὸ δὲ προλαβόν ἔτος εἶχον δεκάθην 4340, κατὰ μέσον ὅρον δώδεκα τὴν ἡμέραν.

4. Η ΓΗΙΝΗ ΠΟΑΙΣ, (Ζεμλιανοῦ Γορδό), ὡνομάσθη οὕτω διὰ τὸν ἐκ χώματος προμαχῶνα, ὅστις ἀνηγέρθη τὸ 1618, καὶ ἐπεσκευάσθη τὸ 1783· ἀλλ’ οὕτε ἔχνος αὐτοῦ μένει τὴν σήμερον. Ὁ προμαχῶν οὗτος, σηματίζων κύκλον ἀρκετὰ κανονικὸν, περίεκλειε καὶ τὰς τέσσαρας διαιρέσεις τῆς πόλεως. Εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ὑπέργουσι περίπατοι κατάφυτοι ἀπὸ δένδρα. Εύρισκονται δὲ καὶ εἰς τὴν διαιρέσιν ταύτην δημόσια τινα καταστήματα.

5. ΤΑ ΠΡΟΑΣΤΕΙΑ, (Σλοβοδί), τὸν ἀριθμὸν τριάκοντα πέντε, σηματίζουν ἀτακτόν τι πολύγωνον, ἐντελῶς περικυκλόν τὴν γηνῆν πόλιν. Τινὰ τῶν προαστείων συνίστανται, ὡς ἡ γηνῆν πόλις, ἀπὸ λιθίνους καὶ ξυλίνους οἰκους, ἀναμεμιγμένους μὲ ὑπερήφανα παλάτια καὶ εὐτελεῖς καλύβας· ἀλλὰ πολλὰ ἐξ αὐτῶν εἶναι ὡς κῶμαι μὲ ἀπερικλείστους νομάς, σιτοφόρους ἀγρούς, καὶ χέρσον γῆν. Εἰς τὰ προαστεια εύρισκονται διάφοροι μοναὶ καὶ ἐκκλησίαι ἀξιαὶ τῆς προσοχῆς τοῦ περιηγητοῦ, καὶ προσέτι λαμπρά τινα νοσοκομεῖα. Τὸ Νοσοκομεῖον Σερεμετόφ εἶναι ἐκτεταμένον καὶ μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα, ὅμοιον ὡραίου Ἐλληνικοῦ ναοῦ. Ὁ κτίστωρ αὐτοῦ, ὁ Κόμης Νικόλαος Σερεμετόφ, προσδιώρισε τὸ 1803 εἰς οἰκοδομὴν καὶ διατήρησιν τοῦ καταστήματος δύο ἡμίσιους ἑκατομμύρια ρουβλίων, ἰσοδύναμα κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν μὲ 150,000 λιτρῶν στερλινῶν. Ὁ Κόμης ἀπέθανε τὸ 1809, τὸ δὲ κατάστημα ἡνεῳχθη τὸ 1810 μὲ 180 κλίνας, εἰς τὰς ὁποίας ὁ νιός αὐτοῦ ἐπρόσθετεν ἀλλας 40. Ἐκτοτε ἔγιναν καὶ ἀλλαι προσθῆκαι. Χρησιμεύει δὲ τὸ κατάστημα ὅχι ἀπλῶς εἰς ἀνακούφισιν τῶν ἀσθενῶν· μεγάλη ποσότης χορηγεῖται κατ' ἔτος εἰς ἄλλας ἐλεημοσύνας, οἷον εἰς προΐκας εἰκοσιπέντε ὄρφανῶν, συντάξεις εἰς πεντήκοντα ἐνδεεῖς γυναικας, κτλ. Τὸ κυριώτερον στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον εἶναι μέγιστον κατάστημα, θεμελιωθὲν ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Πέτρου, καὶ χωρητικὸν 1500 πασχόντων.

Ἐκτὸς τῶν προειρημένων πολυαρίθμων καταστημάτων, ἡ Μόσχα περιέχει καὶ τὰ ἀξιολογώτερα τῆς αὐτοκρατορίας ἐργοστάσια. Εἶναι τὸ κέντρον δηλου τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου, καὶ ἡ ἀπόδημη ἀπείρου ποσότητος πραγματειῶν παντὸς εἰδοῦς. Ὁλας θεωρούμενη, ἡ Μόσχα εἶναι μία τῶν πλουσιωτάτων καὶ μεγαλοπρεπεστάτων πόλεων τοῦ κόσμου. Ὁ πληθυσμὸς συμποτοῦται εἰς 340,000, συμπεριλαμβανομένων 25,000 τοῦ στρατοῦ· τὸν δὲ χειμῶνα, διὰ τὴν συρρόην τῶν εὐγενῶν, ὁ ἀριθμὸς αὐξάνει εἰς 400,000.